

Adingabeak eta mugikorrak

INTERNETEKOA EZ DA BIZITZA BIRTUALA

Litekeena da inoiz telebistak saltzen dituzten denda batera sartu eta ume bat ikustea hatza pantailaren gainean irristatzen, belaunaldi berriek teknologiarekin duten harremanaren erakusgarri. Koxkortzen doazen heinean, arriskuak etengabe errepikatzen mugatzen gara askotan helduok, kontziente izan gabe adin txikikoen identitate digitala eraikitzekeo prozesuan gure jardunak zuzeneko eragina duela. Interneten zu zeu izaten jarraitzen duzula barneratzea, funtsezkoa.

Jon Torner Zabala

@jtorner

Urruñako (Lapurdi) San Frantses Xabier ikastetxean *Hamar egun pantailarik gabe* erronkari helduko diote maiatzaren 9tik 18ra bitartean, bi helburu nagusirekin, Lehen Mailako irakasle Eneko Jorajuriak azaldu digun moduan: bortizkeriaren banalizazioaz ohartaraztea batetik, eta pantailari begira behar baino denbora gehiago emateak eskolako errendimenduan eragin negatiboa duela azaleratzea bestetik.

“Kolpeak, irainak, hitz larriak... banalizatuak direla ikusten dugu, ez soilik helduen kolegioetan, baita Lehen Mailan ere, 11 urtez azpiko umeen artean”, kontatu digu Jorajuriak. Bortizkeriak presentzia handia du telebistan, marrazki bizidunetan eta gazteei zuzendutako filmetan ere bai, eta horrek ekar dezake indarkeria dagokion tamainan ez neurtzea, ikasleek distantziarik ez hartzea, sarri ez dutelako bortizkeria gisa errekonozitzen. “YouTubeko hain-

bat bideorekin berdin; umore modu berria da haientzat”. Dioenez, geroz eta lehenago erosten dizkiegu mugikorrak umeei, eta zaila da kontrolatzea uneoro zer egiten duten. Gaez ohe ondoan uzten dituzte, eta goizeko ordu txikietan elkarri mezuak igortzen dizkiote, hirugarren bati buruz hitz egiten aritzen dira... Horrek guztiak eragina du harremanetan”.

Halaber, gosaltzeko tenorean edo oheratu baino lehen pantailari begira egoiteak atentzio anitz eskatzen diela esan digu, ez duela laguntzen burmuina pausatzen, eta arreta gutxiagorekin doazela eskolara. Edupax.org webgunean jaso daiteke *Hamar egun pantailarik gabe* egitasmoari buruzko informazioa. Eskolaz kanpoko gailuak direnez ahal bezain gutxi erabili beharrekoak, gurasoen parte-hartze aktiboa ezinbestekoa izango da, eta zonaldeko eragileak ere inplikatu dituzte, “sobera” geratuko

zaien denbora hainbat elkarteren jarduna ezagutzeko baliatuko baitute ikasleek.

Ez da errealtate paraleloa

“Batez beste, neska-mutilak Jaunartzean hasten dira lehendabiziko mugikorrak eskatzen, 9-10 urte dituztenean. Smartphone bat nahi dute gainera, gutxiagorekin ez dira konforme”, esan digu Larraitx Zeberio, 7 eta 10 urteko bi mutikoren amak. Goiena komunikazio taldeak Arrasaten (Gipuzkoa) duen egoitzan elkarriketatu dugu, Itziar Larrañagarekin batera. Guraso.eus proiektuko kideak dira biak, Goienak eta Txatxilipurdi aisialdi elkarteak kudeatua. “Elgetan bizi gara. Inguruko ume batzuek jada badute mugikorra, baina 12 urte izan arte eurei ez diegula erosiko hitzartu dugu guk”, jarraitu du Zeberio. “Bigarren Hezkuntza hastean jasoko dute, Bergarako eskolara doazenean”.

DANI BLANCO

Sare sozial bakoitzak gutxieneko adina finkatzen du erregistratu ahal izateko, 13-14 urteren bueltan, baina maiz jaiotze-data besterik eskatzen ez dutenez, oso erraza da sistema engainatzea. Gurasoen egitekoa da pribatutasun-politikari buruzko azalpenak irakurri eta, ahal den neurrian, seme-alabekin erabilpen arauak adostea, berezkoa duten arren helduen "kontrolari" ihes egiten saiatzea.

Lehendabiziko telefonoa zein adinekin erosi, zenbat denboraz erabiltzen laga, arriskuak nola saihestu edota erabilpena zein punturaino kontrolatu ohiko hizketa-gaiak dira gurasoen artean.

Arriskuez hitz egitean, datu pribatuen eta bereziki argazkien erabilerak sortzen du kezka gehien. "Sare soziale-tan-eta, aski da irudi bat zabaltzea betirako agertzeko Interneten", dio Eneko Jorajuriak. "Sarri, gazteek ez dute aski pentsatzen zer partekatzen duten, eta ez dira nahikoa sentsibilizaturik datu guztiak ez direla ezabatzen ahal, edo-nork ikus ditzakeela". Zentzu berean mintzo da Larraitx Zeberio: "Argi izan behar dugu sare soziale-tan zerbait publikatzea dela herriko plazaren erdian bozgorailuekin haizatzeta bezala".

Itziar Larrañagaren hitzetan, arazo nagusietakoa da Internet "errealitate paraleloa" dela barneratzea: "Uste dut hitz horrek kristoren arriskua ahal due-

la ekarri, pentsarazten dizulako errealitate paraleloa izanik beste identitate bat zeureganatu eta nahi duzuna egin dezakezula, iraindu eta beste, jendeak ez duelakoan deskubrituko nor dagoen pantailaren beste aldean. Bada, argazki edota izen faltsuak erabili arren, ez da oso zaila benetan nor zaren jakitea. Inportantea da jabetzea Interneten zu zeu izaten jarraitzen duzula".

"Teknologia ez da txarra; ematen zaion erabilera da gakoa", dio Larrañagak: "Arriskuak saihesten irakatsi behar diegu adingabeei, txikitatik ikasten duten bezala errepidea ez dela edozein lekutik gurutzatu behar, edo bizikletan kaskoa erabiltzea komeni dela. Eta erakutsi ahal izateko, helduok ere etengabe ikasi behar dugu, teknologien mundua aldakorra baita oso". Prozesu horretan, arriskuak behin eta berririo errepikatzen aritzea baino, eraginkorragoa da sare sozialen eta aplikazio berrien in-

guruko informazioa pilatu eta erabilpenaren ingurukoez elkarrekin eztabaidatzea. Hedabideetako diskurtso alarmistez kexu dira Guraso.eus webguneko kideak, beldurtu besterik egiten ez dutelako: "Teknologiaren inguruan ezagutza nahikorik ez baldin badaukazu, alarma guztiak piztu eta debekuaren bidea hautatuko duzu. Arriskutsua da hori".

Iritzi berekoak dira Iyuya Urrutia eta Lierni Goya, Gipuzkoako Foru Aldundiko Gazteria eta Kirol Zuzendaritzak abiatutako "Instant1ean" programako ordezkariak. Nerabeei zuzendutako ekimenak sustatzen dituzte, teknologiek lotutakoak sarri, herrialdeko udal-gaztelekuetako hezitzaileekin elkarlanean. "Arriskuak aipatu egin behar dira, baina alde positiboak landu nahi ditugu guk, badirudielako gauza oro txarra dela. Gure nahia da gazteei euren identitate digitala modu egokian sortzen lagun-

JON TORNER

JON TORNER

Guraso.eus-eko kide Itziar Larrañagak eta Larraitx Zeberioi (ezkerreko argazkian), Gipuzkoako Diputazioaren "Instant1ean" programaren arduradun Lierni Goya eta Iyuya Urrutia (erdian), eta Kirolaren Euskal Eskolako teknikari Joseba Bujanda (eskuinean), baita Urrutiako San Frantses Xabier ikastetxeko irakasle Eneko Jorajuria ere, helduon rolaz mintzatu zaizkigu: koherenteak al gara gure diskurtsoarekin? Zer nolako herentzia digitala ari gara uzten seme-alabei?

tzea, iritzi kritikoa bultzatu eta eztabaida prozesua bermatzea, giza esku-bideez, pribatutasunaz, sexismoz eta abar. Gazteak nazkaturik daude zer egin behar duten behin eta berriro entzuteaz".

Dena den, hezitzaileengandik jasotako zuzeneko lekukotzak oinarri, Urrutiak eta Goyak diote erabilera okerrari buruzko teoria barneraturik daukaten arren, gazteek maiz pentsatzen dutela haien -edo inguruko- larrian ez dutela halakorik biziko. "Gerta liteke zenbait portaerari garrantzia kentzea, eta teknologiararen berehalakotasuna medio, konturatzera arazoa jada erroturik egotea. Batzuetan, sare sozialetan lagun berria egin eta denbora gutxira etxeko helbidea ematen diote. Horrelakoak sailhesten ikasi behar dute".

Identitate digitala eraikitzen

Sare sozial eta aplikazio konketuak eraikitzea modernotasun edo heldutasun ikur izan daiteke, eta haien identitatea eraikitzen ari diren gazteentzat garrantzitsua da hori, Itziar Larrañagak azaldu digunez: "Taldea bateko kide direla sentitu nahi dute, onartua izan, eta sare sozialek aukera ematen dute norberaren moduko pertsonak aurkitzeko, etiketen bidez zaletasunak zerrendatuta, esaterako". Dioenez, Facebook "zaharren kontua" bailitzan ikusten dute gaur egungo gazteek. Eta gurasoak han dabilenez, euren beste norabait egiten dute salto, Instagram edo Snapchat-era, gehien erabiltzen dituztenak aipatzearen.

Lierni Goyaren hitzetan, gai konkre-

tuetan erreferente diren pertsonak aurkitzeko erabiltzeaz gain, sare sozialek aukera ematen dute sormena landu eta norbera protagonista bilakatzeko, bideoak grabatu edota Instagramera argazki artistikoak igota, besteak beste. Alegia, haien gustuko zaletasunetatik abiatuta gaitasunak garatu ahal dituzte gazteek, nortasun digitala eraikitzeko prozesuan lagungarri gerta dakiekena. Urrutiako irakasleak ere horri heldu dio: "Teknologia baliagarria da haurrek beren ekoizpenak egin (bideo laburrak, animazioak, soinu grabazioak...) eta aktore gisa pasatzeko pantailaren gibelera. Eguneroko erronkei erantzuteko, lehen urratsa da umeak sortzaile izatea".

Gurasoek bizitza konplikatzan dutenean

Zergatik hitz egiten da hainbeste sare sozialek gazteengan duten arriskuez, eta hain gutxi helduok egiten dugun erabileraz? Gurasoek koherenteak al gara gure diskurtsoarekin? Zer nolako herentzia digitala ari gara uzten gure seme-alabei?

Ohikoa baita sare sozialetara gure haurren argazkiak igotzea, jaiotzen diren unetik bertatik, ez bada lehenago ekografiak sareratu ditugula. Seme-alaben biografia grafikoa osatzen goaz egunetik egunera, haien bizitza pribatuari buruzko informazioa (etxebizitza, eskola, lagunak...) zabaltzearekin bat askotan, erabat kontziente izan gabe adinez txikikoen argazkiak publikatzeak ondorio kaltegarriak izan ditzakeela, segurtasunari dagokionez batetik, eta

psikologikoak bestetik. Publikatzen ez dena ez dela existitzen uste dugu, eta zakua bete "Atsegin dut" jasotzeak itsutu egiten gaitu batzuetan, are gehiago tartean seme-alabak daudenean.

Gurasoentzat dibertigarria den argazkia edo garrantzirik ez duen datua, bestelakoa iruditu dakioke seme-alabari, eta litekeena da etorkizunean inpaktu bat izatea haren lan jardunean, familian edo harreman sozialetan. "Agian, hantitzean, adingabeari ez zaio gustatuko jendeak jakitea zein ikastetxetara joaten zen, edo pailazoz mozturrotuta agertzen den umetako argazkiak bere kontra egitea nerabea denean, ikaskideek trufa egiteko balia dezaketelako", dio Kataluniako UOC unibertsitateko psikologo Irene Montielek (*La Vanguardia*, 2017-01-21): "Sare sozialetan seme-alaben argazkiak erakusteak eragina du haien garapen psikologikoan, euren identitatea garatzen ari diren etapako parte den heinean. Ume horrek, 8-9 urterekin Interneten sartu eta ikusiko du norbaitek jada osatu duela bere identitate digital bat. Litekeena da berak nahi duenarekin bat etortzea, edo ez, eta bere izaera eraikitzeko agian borroka egin beharko du beragatik erabaki duen pertsonak sortutakoaren aurka. Eta, hain justu, bizitza konplikatu diotenak gurasoak dira, bere eskubideak defendatu beharko lituzketen horiek".

"Ni ez nago umeen irudiak publikatzearen aurka, baina tentuz jokatu behar da", esan digu Guraso.eus-eko Itziar Larrañagak: "Nortzuk dira zure ustezko lagunak, 20 ala 500? Sare sozialetan ar-

gazkiak publikatu baino lehen pribatasun arauak irakurtzea eta mugak jartzea komeni da. Berdin WhatsApp-ekin. Argazkia nire lagunei soilik bidali ahal diet, baina auskalo gero haiek euren kontaktuen artean zabalduko duten ala ez". Argi ibili, diote adituek, litekeena baita daukazun 500 lagun horien artean bakarren bat hain laguna ez izatea.

"Gurasoen jarrera batzuk inkoherenteak dira haien diskurtsoarekin", onartu du Larraitx Zeberio. "Tentuz ibili beharra dago, umeei gehiago ikasten baitute egiten duzunetik, esandakotik baino". Haiekin gaudenean etengabe WhatsApp-ari begiratzea, mugikorra eskuetatik kendu eta gu bakean lagatzea komeni zaigunean atzera berriro ematea, sare sozialetan zientoka lagun egin eta orotariko edukia igotzea, kontsolarekin jo eta su aritu eta mugikorra jolaserako erabili ez dezaten eskatzea... Helduok ere badaukagu zer ikasi.

Kontrola vs espioitza

Zeberio kontatu digu etxean daukaten telebistak Internetarako zuzeneko sarbidea duela. "Egongelan dago, semeek zer ikusten duten hobe kontrolatu deza-kegun lekuan". Hitzok bide eman digute adingabeek teknologiaz egiten duten erabilera zein punturaino kontrolatu behar den galdetzeko, kontziente izanik gai arantzatsua dela, zaintzaren eta espioitzaren arteko muga lausoa izan daitekeelako oso. "Gurasoek begiratzen duten bezala seme-alabek euren armairuetan zer gordetzen duten, begiratzen dute zein webgunera sartu diren edota

11itzulpen

EUSKARATIK INGELESERA ZUZEN INGELESETIK EUSKARARA ZUZEN

EUSKARA | CASTELLANO | FRANÇAIS | ENGLISH

Euskal Herrian gehien erabiltzen diren hizkuntzen arteko itzulpenak eta zuzenketak egiten ditu 11itzulpenek. Eskarmentu eta prestakuntza handiko gure itzultzaile eta zuzentzaile taldeak eta gure lan-metodologiak itzulpenen kalitatearik gorena bermatzen dute.

» Testu kalitatea bermatzen dugu

» Lana eskatutako epemugan eta formatuan entregatzen dugu

» Terminologia zehatza eta koherentea ziurtatzen dizugu

www.11itzulpen.eus

info@11itzulpen.eus

Skype: 11itzulpen

☎ (34) 699 433 121

ENTRENATZAILEEK NOLA BEHAR DUTE JOKATU KIROLARIEKIN?

Eusko Jaurlaritzaren Gazteria eta Kirol Zuzendaritzaren menpeko Kirolaren Euskal Eskola gida bat prestatzen ari da, “adingabekoek osatutako taldeen barruko komunikazioan sare sozialak behar bezala erabil daitezen”, arreta berezia jarrita WhatsApp bezalako plataformetan, klubeko arduradun eta jokalarien arteko komunikazioaren oinarrietako bat diren heinean. Bitarteko horiek alde positiboak baitituzte, baina arriskuak ere bai, zenbait irizpide finkatzen ez badira behintzat.

Batez ere entrenatzaileei zuzendutako gomendioak bilduko ditu gida horrek, haiek baitira jokalariekin zuzeneko harremana daukatenak. “12-13 urteko nesken saskibaloia taldea entrenatzen dut Bilbon”, azaldu digu Kirolaren Euskal Eskolako teknikari Joseba Bujandak. Ohikoa den moduan WhatsApp taldea sortu zuten, informazioa helarazi eta talde dinamika sortzeko tresna eraginkorra delako, baina erabili ahala zalantzak sortu zaizkio: “Neskekin banaka komunikatzea egokia al da? Euren gurasoekin hitz egin behar al nuke?”. Nahiz eta ez duen arazorik sekula izan, kontziente da, adibidez, sexu jazarpenaz mintzo garenean kirol-eremua dela arrisku-guneetako bat. “Gaiaz informazioa bilatzen hasi eta konturatu nintzen entrenatzaile eta jokalarien arteko komunikazioaz ezer gutxi dagoela. Horregatik heldu genion gida plazaratzearen erronkari. Arriskuak nola saihestu azalduko dugu, teknologiarren alde positiboak alboratu gabe: esaterako, hitzorduak adosteko erreminta eraginkorrak dira oso, baina kirola bera sustatu eta zaletasuna txertatzeko ere, entrenatzailearen nahia baita adinez aurrera doazenean gazte horiek saskibaloia ez uztea. Horrela bada, saskiratze ikusgarrien bideoak bidaltzen dizkiet, edota mugimendu zehatzenak, gauza bera egitera animatu daitezen”. Maiatzean aurkeztuko dute gida.

AVG enpresak hainbat herrialdetan egindako inkestaren arabera, 6 hilabete dituzten haurren %81ak presentzia du Interneten, eta %23ak baita jaio aurretik ere, gurasoek publikatzen dituzten ekografiengatik. Halaber, 2 urtetik beherako umeen %7ak e-posta helbidea du (gurasoek sortua), eta %5ak kontu propioa Facebooken. Horrek guztiak legalki ere izan dezake ondorio. Austrian gertatu da, esaterako, 18 urte bete berrian neska batek gurasoak salatu dituela sare sozialetatik bere umetako argazkiak (pixontzian eserita, pardela aldatzen...) kendu ez dituztelako, bere intimitate eskubidea urratu dutelakoan. Frantzian, bestalde, agintariak ohartarazi dute adingabeen argazkiak publikatzeak 45.000 eurora arteko isuna ekar dezakeela, kasu bakoitzaren arabera.

sare sozialetan zenbat lagun egin dituzten, bereziki susmoa hartzen badiote ohiz kanpoko zerbait gertatzen ari dela, umeak eskola-jazarpena sufritzen ari direla-edo”, esan digu Larrañagak. Jazarpena aipatu dugunez, parentesitxo bat irekiko dugu bi kontu argitzeko: Batetik, seme-alabak “biktima” izan daitezkeela sinetsita gomendioak eman eta gaiaz hitz egitea positiboa da, baina ahaztu gabe “erasotzaile” edo “konplize” izan daitezkeela, eta zentzu horretan ere komeni dela prebentzio lana egitea. Bestetik, teknologiak dituen alde txarrekin (sufritutako umiliazioak denbora gutxian izan dezakeen zabalpena kasu), badu nabarmendu beharreko ezauga-

rri positibo bat, Guraso.eus-eko kideak dioen bezala: “Grabatutako bideoei esker jasandakoaren froga bat daukazu; salaketa jartzerakoan baliagarria izan daiteke”.

Gazteekin aurrez aurre hitz egitea funtsezkoa dela irizten diote elkarrizketatuek. “Askotan pentsatzen dugu hobe dela mota bateko bideoak ez erakustea, horretara bultzatzen ari garelakoan, baina nire ustez kontrakoa da, ulertaraztea gaizki dagoela; gure laguntzarik gabe ere helduko dira eduki hori ikustera”, dio Larrañagak. Era berean, guraso-kontrolerako aplikazioak ezartzen ditugunean komeni da seme-alabei azaltzea zergatik egin dugun, meha-

MRLISTA.COM

txuek edota ezkutuan aritzeak maiz ez baitute fruiturik ematen.

Bestalde, Guraso.eus proiektuko lagunek azaldu digute nahikoa zabaldurik dagoela seme-alabekin akordio batera iritsi eta kontratu moduko bat sinatzea, teknologiaren erabilpenari buruzko arauak eta balizko zigor eta sariak jasoko dituen. “Espioitzan aritu beharrean, hobe da lehenago adostasunera

» **IYUYA URRUTIA,**
“Instant1ean” programako arduraduna
 “Arriskuak aipatu egin behar dira, baina teknologiaren alde positiboak landu nahi ditugu guk, gazteei identitate digitala modu egokian sortzen lagundu eta iritzi kritikoa bultzatu. Nazkatu daude zer egin behar duten behin eta berriro entzuteaz”

» **ITZIAR LARRAÑAGA,**
Guraso.eus
ekimeneko kidea
 “Guraso-kontrolerako aplikazioak ezartzen ditugunean komeni da seme-alabei azaltzea zergatik egin dugun, mehatxuek edota ezkutuan aritzeak maiz ez baitute fruiturik ematen”

heltzea, umeek argi izan dezaten hitz emandakoa bete ezean zer gerta dakiekeen”, esan digu Larrañagak. “Euren iritzia kontuan hartzen dugula ikusiz gero errazagoa da guztia”.

Euskaltel konpainiak pasa den Gabonetan aurkeztu zuen “Lehen hitzarmena” kanpainaz gogoratu gara, oinarri gisa zuena teknologiaren erabilera zuzenari buruzko dekalogo moduko bat. “Gurasoen eta seme-alaben arteko akordioa da, lehen mugikorraren erabilera egokia bermatzeko sortua”, zioen enpresak: “Etxe askotan sortzen da kezka bera: Zer adin da egokia lehen mugikorra eskuratzeko? Azken ikerketen arabera 10 urtetik beherakoen %10ek badute mugikorra. Hala ere, garrantzitsuena ez da zer adinetan hasten diren, baizik eta zer baliorekin”. Balorazio sakonagoetan murgildu gabe, Zeberioak aipatu digu iragarkian agertzen diren umeen adinak apur bat harritu duela, gaztegiak direlakoan –bideoan agertzen diren neska-mutiko batzuek 8 urte dauzkate–. “Aditzaera ematen du adin horretan mugikorra izatea erabat normala dela”.

Martxa honetan bai, normala izango da. Normala izan beharko duen bezala helduok etengabe egokitzea gailu eta aplikazio berrietara. Erreportajearen ari-tu gara sare sozialen inguruan, bat-bateko mezularitza-zerbitzuez, pribatutasunaz, identitate digitalaz eta abar, baina adingabe eta teknologiaren arteko harremanak adar askoz ere gehiago du, guraso edo hezitzaile gisa bazterrean laga ezin ditugunak: bideo-jokoekiko menpekotasuna, Internet bidezko kirol-apustuak, estereotipo oso markatuak produzitzen dituen pornografiaren kontsumoa... Adarretatik heldu beharreko hamaika adar. ■

5. finalaurrekoa

LAUDIO
LHUIko zine-aretoa

MARTXOAK 11
larunbata 17:30
Gaiemakilea: Oier Suarez Hernandez

Xabi
Igoo Eriz

Jagoba
Apaolaza Kastro

Asier
Rubio Hidalgo

Ander
Solozabal Kortabarria

Rikardo
G. de Durana Alzola

Paula
Amilburu Izagorai

Arabako Bertsolari Txapelketa 2017

www.bertsotzale.eus/araba

Arabako Foru Aldundia
Diputación Foral de Álava
www.araba.eus

Babesle nagusiak:

Udapa

LABORAL Kutxa

Vital gizarte ekintza

artepan

Udala

Antolatzailea:

Laudio

Arabako Bertsotzale Elkartea

ARGIA